

Recenzja
w postępowaniu habilitacyjnym Pani dr Anny Juchnowicz /
Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach

Recenzja została sporządzona w związku z decyzją Rady Doskonałości Naukowej o przeprowadzeniu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Annie Juchnowicz w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Osiągnięcie artystyczne będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego
Książki artystyczne w formie kodeksu: *Zabraniam kapitulacji*, *Dziennik z podróży do Włoch* oraz w formie otwartej: *¡Pica!*, *In my cage I am free*, *Libro-Papalote* i *Lecimy do Afryki! Daleko, daleko...*

Wykształcenie

Pani Anna Juchnowicz dyplom magistra otrzymała w 2008 roku na kierunku etnologia Uniwersytetu Wrocławskiego. Tytuł licencjata sztuki otrzymała w 2011 roku na kierunku sztuka mediów w Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu. W 2014 roku ukończyła studia podyplomowe Interdisciplinary Printmaking w ASP we Wrocławiu. Stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki piękne nadany został przez Akademię Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu dnia 10.01.2019 roku. Temat rozprawy doktorskiej brzmiał: *Na pograniczu tekstu i obrazu: książki artystyczne inspirowane poezją Safony oraz zagadnienia nieobecności inspirowane brakującymi fragmentami*.

Doświadczenie zawodowe

Dr Anna Juchnowicz w okresie od 17.10.2014 roku do 30.06.2015 roku zatrudniona była na stanowisku laboranta w warsztacie intrologatorskim, a w okresie od 1.08.2018 roku do 30.09.2020 roku na stanowisku intrologatora w Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu. Od 1.10.2019 roku zatrudniona jest na stanowisku asystenta w Pracowni Książki Artystycznej tejże Uczelni.

Działalność artystyczna

Pani dr Anna Juchnowicz jest aktywnie działającą artystką i wykazuje się konsekwentnym dorobkiem artystycznym. Centralnym punktem dorobku jest twórczość w obszarze książki artystycznej, traktowanej zarówno jako forma materialna – obiekt artystyczny, jak i przestrzeń osobistej, intymnej wypowiedzi plastycznej. Jedną z kluczowych wartości jest jej konsekwentne dążenie do integracji różnych dziedzin wiedzy i praktyk: artystycznych, edytorskich, intrologatorskich, a także literackich i antropologicznych. Artystka z pełną świadomością czerpie z tradycji rzemiosła (intrologatorstwa), jednocześnie poddając je krytycznej refleksji i reinterpretacji w duchu sztuki współczesnej. Jej działania artystyczne sytuują się na pograniczu sztuk wizualnych, literatury i projektowania książki. Ich siłą jest z pewnością zaangażowanie, duża świadomość medium oraz refleksyjne podejście do tematu. Wprowadza do swoich prac element efemeryczności i przemijania – na przykład w instalacji prezentowanej podczas festiwalu sztuki efemerycznej w Sokołowsku, gdzie kredowe napisy i rysunki zostały celowo wystawione na działanie deszczu. Juchnowicz komentuje ten gest: „Tworzenie tego dzieła w zasadzie na bieżąco, w deszczu, było niesamowicie interesującym doświadczeniem”. Takie podejście stawia proces twórczy i środowisko jako równorzędnych współtwórców dzieła. W swojej praktyce konsekwentnie korzysta z manualnych technik druku, litografii, ręcznego szycia i składania książek. Podkreśla znaczenie materiału i przypadku – wilgotność papieru, szybkość

wysychania preparatów chemicznych, rytm pracy i gest – wszystko to wpływa na ostateczny kształt jej książek. To podejście antropologiczne, skoncentrowane na procesie i obecności, skutkuje pracami autentycznymi, pełnymi wrażliwości, a niekiedy poetycko niedopowiedzianymi.

Po przeprowadzeniu przewodu doktorskiego, czyli od roku 2019, wykazuje 11 wystaw indywidualnych zorganizowanych m.in. w Ziębickim Centrum Kultury, Muzeum Teatru im. Henryka Tomaszewskiego we Wrocławiu, Galerii Macondo we Wrocławiu, Artystycznej Galerii Izerskiej w Kromnowie oraz w Sprach Café Polnisch w Berlinie. Brała także udział w wielu wystawach zbiorowych w Polsce i zagranicą.

Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska

Habilitationka rozwija swoją praktykę artystyczną w ścisłym związku z działalnością dydaktyczną i organizacyjną, prowadząc autorskie zajęcia ze studentami, inicjując wydarzenia promujące książkę artystyczną, a także współredagując publikacje tematyczne. Dorobek publikacyjny i konferencyjny wskazuje na próbę ujęcia książki artystycznej w szerszym kontekście interdyscyplinarnym – między teorią literatury, projektowaniem graficznym a antropologiczną refleksją nad kulturą materialną.

Pani Juchnowicz aktywnie uczestniczy w debacie wokół książki artystycznej jako medium konceptualnego i interdyscyplinarnego. Jej refleksja łączy doświadczenie artystki i antropolożki uważnie obserwującej środowiska twórców książek. Inspirowana m.in. poezją Safony, książkami Anne Carson czy działalnością Sary Bodman, Habilitationka proponuje perspektywę opartą na efemeryczności, indywidualności i świadomej materialności formy.

Na podkreślenie zasługuje aktywność organizacyjna i środowiskowa, m.in. współorganizacja sympozjum *Książka artystyczna. Obecna! Druk u podstaw* (2023) oraz międzynarodowej konferencji *Książka artystyczna. Obecność i nieobecność* (2024). Wydarzenia te zgromadziły artystów i badaczy z różnych środowisk, a ich celem było wypracowanie otwartej definicji książki artystycznej w oparciu o głosy praktyków.

Współredagowana przez nią publikacja pokonferencyjna *Książka artystyczna. Obecność i nieobecność* została oceniona w recenzjach wydawniczych jako pozycja o dużym potencjale poznawczym i środowiskowym. Zdaniem prof. Anny Janusz-Strzyż: „*W sytuacji małej popularności książki artystycznej w naszym kraju, każde działania propagujące tę dziedzinę są bardzo potrzebne. A jest to dziedzina piękna i warta propagowania.*”

Dorobek publikacyjny dr Juchnowicz obejmuje przede wszystkim eseje, teksty refleksyjne i artykuły warsztatowe zakorzenione w świadomości medium oraz jego historii. Teksty, publikowane zarówno w wydawnictwach międzynarodowych (*The Blue Notebook*, *Artist's Book Yearbook*), jak i w krajowych pismach specjalistycznych (*Sztuka Edycji*), ujawniają wrażliwość autorki na intymność, efemeryczność i marginalność książki jako medium, a także jej umiejętność łączenia perspektywy twórczej z krytyczną autorefleksją. Niemniej, większość publikacji zdaje się mieć charakter eseistyczny i nie zawiera wyraźnie wyodrębnionej metodologii badawczej, co może ograniczać ich użyteczność jako materiałów stricte naukowych. Zauważyć należy również brak większej, syntetycznej publikacji – np. autorskiej monografii – która prezentowałaby w sposób kompleksowy koncepcję książki artystycznej wypracowaną przez Habilitationkę. Potencjał, jaki niewątpliwie tkwi w doświadczeniu i warsztacie Autorki, mógłby zostać wykorzystany w opracowaniu łączącym teorię, praktykę i refleksję krytyczną, co stanowiłoby cenny wkład do debaty na temat książki artystycznej jako medium kulturowego. Taka publikacja mogłaby istotnie zwiększyć widoczność i wpływ dorobku Pani Juchnowicz na szerszy dyskurs teoretyczny.

Istotnym aspektem dorobku w obszarze dydaktyki jest prowadzenie autorskiego przedmiotu o nazwie Inne formy książkowe i intrologatorskie w ASP we Wrocławiu oraz popularyzacja książki artystycznej w środowiskach studenckich i akademickich. Pani dr Juchnowicz nie tylko rozwija własną praktykę twórczą, ale aktywnie wpływa na środowisko, wspierając rozwój młodych twórczyń i twórców oraz integrując różne perspektywy badawcze i artystyczne wokół zagadnień książki jako medium sztuki. Prezentuje podejście pedagogiczne, oparte na poszanowaniu pracy manualnej, eksperymentu oraz rozwoju indywidualnego języka artystycznego studentek i studentów. W dobie dominacji technologii cyfrowych, Artystka akcentuje wartość fizyczności, materialności i intymności procesu twórczego. Prowadzone przez nią zajęcia łączą tradycyjne

techniki ręcznego szycia, oprawy i introligatorstwa z koncepcyjnym myśleniem o książce jako medium artystycznym i narracyjnym. Pani Juchnowicz inspirowała studentów do eksperymentowania z formą, materiałem i treścią – promując idee dostępności, recyklingu i krytycznego namysłu nad statusem książki. Wśród efektów jej pracy znajdują się prace studenckie prezentowane na wystawach i konferencjach, często poruszające tematy osobiste, społeczne lub historyczne.

Z perspektywy recenzenta, działalność dydaktyczna Habilitantki sprawia wrażenie spójnej z jej praktyką artystyczną, głęboko osadzonej w filozofii autorskiej oraz wrażliwej na potrzeby innych osób. Jednocześnie warto zaznaczyć, że przedstawiona dokumentacja nie zawiera elementów pozwalających jednoznacznie ocenić efektywność tego procesu w wymiarze akademickim. Brakuje odniesień do zewnętrznych ewaluacji, współpracy międzynarodowej, projektów grantowych czy strukturalnych innowacji w programie nauczania. Choć zaprezentowane przykłady prac studenckich są ciekawe i wartościowe, mają charakter raczej jednostkowy niż systemowy.

Na uwagę zasługuje aktywność dydaktyczna prowadzona poza uczelnią – warsztaty międzypokoleniowe i zajęcia dla dzieci, współpraca z bibliotekami oraz muzeami. Projekty te wpisują się w szeroki nurt edukacji opartej na empatii, inkluzywności i poszanowaniu indywidualnej ekspresji.

Działalność dydaktyczna i publikacyjna Anny Juchnowicz świadczy o jej dużym zaangażowaniu i głębokim osadzeniu w temacie. Jest to praca o wyraźnym potencjale edukacyjnym i kulturotwórczym, przynosząca istotne wartości w kontekście rozwoju sztuki książki w Polsce. Jednocześnie, w kontekście wymogów przewodu habilitacyjnego, pozostawia pewien niedosyt – brakuje bowiem wyrazistego opracowania metodologicznego, mocnej obecności w międzynarodowym dyskursie naukowym i artystycznym oraz jednoznacznych rezultatów dydaktycznych, które pozwoliłyby mówić o pełnym dojrzałości, ugruntowanym modelu działania w obszarze akademickim.

Ocena wskazanego osiągnięcia artystycznego

Dr Anna Juchnowicz wskazuje jako podstawę osiągnięcia artystycznego cykl sześciu książek powstałych po uzyskaniu stopnia doktora: *Zabraniam kapitulacji*, *Dziennik z podróży do Włoch*, *iPica!*, *Libro-Papalote*, *In my cage I am free* oraz *Lecimy do Afryki! Daleko, daleko....*

Prace te podzielone zostały na dwa komplementarne nurty: kodeksowy (książki w klasycznej formie woluminu) oraz otwarty (książki-artefakty, instalacje o charakterze efemerycznym). To podział istotny i dobrze uzasadniony, wynika bowiem z samej logiki dzieł, ich struktury oraz zamierzeń formalnych. Publikacja pt. *Zabraniam kapitulacji*, zrealizowana w niewielkim nakładzie i z zachowaniem wysokiej jakości edytorskiej oraz pełnej kontroli nad procesem wydawniczym, wpisuje się w nurt książki kodeksowej. Podobnie *Dziennik z podróży do Włoch* – intymna opowieść zapisana w formie szkicownika, oparta na obserwacjach i notatkach z pobytu w Lecce. Obie prace nawiązują do tzw. „intymistyki” książkowej, zyskując swój sens na relacji tekstu, obrazu i fizycznej formy.

Znacznie bardziej eksperymentalny charakter mają formy otwarte prezentowanych książek. *iPica!*, zamknięta w folie miniaturowa książka, zawiera odniesienia do języka, smaku, kultury kulinarnej i emocji – jest formą poetycką, zmysłową, ulotną. Z kolei *Libro-Papalote* czy *In my cage I am free* to realizacje obiektowe, w których papier, sznurek czy drewno współtworzą strukturę narracyjną, przy czym narracja ta jest domyślna, fragmentaryczna, bardziej sugerowana niż wyraźnie wyrażona. Wszystkie realizacje cechuje refleksyjność, osobisty charakter oraz silne osadzenie w doświadczeniu autobiograficznym i podróżniczym. Dzieła te są zarazem komentarzem do kondycji współczesnej książki i sposobów jej odbioru w świecie zdominowanym przez media cyfrowe.

Osiągnięcia wskazane we wniosku habilitacyjnym cechuje interdyscyplinarność, świadomość formalna oraz indywidualne podejście. Każda książka powstała nie tylko dla tekstu, ale również dla śladu, zmysłowego doświadczenia przemijania i intymnego zapisu – dla własnej historii. Artystyczne prace dr Anny Juchnowicz układają się w wyraźny i konsekwentnie realizowany program eksploracji książki artystycznej jako formy osobistej, zmysłowej i refleksyjnej. Książka jest tu rozumiana nie tylko jako medium narracyjne, ale również

jako zjawisko estetyczne, performatywne i konceptualne – z pogranicza różnych obiegu: literatury, sztuk wizualnych, rzemiosła i działań efemerycznych. Jednocześnie, mimo wielu wartości, twórczość Juchnowicz pozostaje w ramach znanych już strategii w sztuce książki. Efemeryczność, autobiograficzność, materia i pamięć to tematy obecne w praktyce artystycznej od drugiej połowy XX wieku. Artystka wpisuje się w ten nurt, nie proponując jednak istotnego przełomu formalnego czy konceptualnego. W moim przekonaniu brakuje prób redefinicji medium lub bardziej radykalnych interwencji w jego strukturę. Niektóre realizacje – choć dopracowane technicznie i interesujące jako formy ekspresji – nie zyskują pełnej autonomii znaczeniowej poza osobistym kontekstem autorki. W pracach takich jak *Lecimy do Afryki!* czy *iPica!* autobiograficzna inspiracja nie zawsze zostaje przełożona na uniwersalny język wizualny czy konceptualny, co może ograniczać ich oddziaływanie na szerszego odbiorcę.

Trudno również oprzeć się wrażeniu, że język formalny autorki, choć spójny i rozpoznawalny, nie rozwija się istotnie w kierunku nowych wyzwań sztuki współczesnej. Prace te pozostają w bliskim kręgu twórczych intuicji i osobistych opowieści, rzadko wychodząc poza ramy medium jako obiektu intymnego.

Na uznanie zasługuje jednak autentyczna pasja twórcza i refleksyjność tych realizacji. Anna Juchnowicz nie traktuje książki artystycznej jako produktu, ale jako proces komunikacji, ślad obecności, formę narracji, która podlega nieustannej zmianie. Książka – jak sama pisze – „nie jest trwałym obiektem, ale zdarzeniem”, a jej istota polega na tym, że można ją „utracić, zniszczyć, zapomnieć”.

Warto podkreślić, że refleksja Anny Juchnowicz nad książką artystyczną nie ogranicza się do formy – równie istotna jest tu warstwa narracyjna i konceptualna. Artystka eksploruje tematy tożsamości, pamięci, migracji, cielesności, feminizmu, a także ekologii i relacji człowieka z naturą. Jej książki – często efemeryczne, wrażliwe na zmysłowy aspekt materii (papier, zapach, faktura) – stają się narzędziem osobistej i kulturowej introspekcji, a zarazem nośnikiem uniwersalnych treści.

Konkluzja

Dorobek artystyczny i organizacyjny dr Anny Juchnowicz jest bez wątpienia spójny i wartościowy. Twórczość Habilitantki cechuje się konsekwencją formalną, świadomością materiału i dużą wrażliwością wizualno-narracyjną. Książka artystyczna – w ujęciu Pani dr Juchnowicz – staje się nie tylko medium ekspresji, ale także przestrzenią refleksji, intymności i alternatywą wobec cyfrowego przyspieszenia. Jej praktyka silnie osadzona jest w dialogu ze współczesną humanistyką, a zarazem pozostaje czytelna i komunikatywna, także w obszarze działań dydaktycznych i warsztatowych.

Choć przedstawione osiągnięcia ukazują Annę Juchnowicz jako artystkę zaangażowaną, świadomą medium i otwartą na eksperymenty formalne, nie sposób pominąć pewnych ograniczeń. Dotyczą one przede wszystkim trudności w jednoznacznym wskazaniu oryginalności rozwiązań formalnych i konceptualnych, nie wyartykułowanej w pełni metodologii twórczej oraz ograniczonego zasięgu oddziaływania przedstawionych prac poza środowisko specjalistów związanych z książką artystyczną. Prace – choć dopracowane i osadzone w aktualnym dyskursie – w niewielkim stopniu wykraczają poza znane strategie stosowane w obszarze książki artystycznej. Efemeryczność, autobiograficzność, niskonakładowość, rękodzieło, intymność – są to tropy już rozpoznane i rozwijane przez wielu twórców w kraju i za granicą. Jednakże cały dorobek dr Anny Juchnowicz stanowi spójną, dobrze udokumentowaną i autentyczną próbę zdefiniowania własnego języka wypowiedzi artystycznej, wpisując się w aktualne nurty praktyki książki artystycznej i przyczyniając się do jej promocji oraz upowszechnienia w środowisku akademickim i artystycznym.

Uznając że przedstawione materiały wypełniają kryteria ustawowe, tj. art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i stanowią podstawę nadania dr Annie Juchnowicz stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki. Wnoszę o dopuszczenie Habilitantki do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

dr hab. Artur Chrzanowski, prof. ASP